Татарстан Республикасы Зәй муниципаль районының
Югары Налим авыл җирлеге Советы

КАРАР

07.04.2026 ел **№ 18**

Татарстан Республикасы Зәй муниципаль районының Югары Налим авыл җирлеге территориясендә Россия Федерациясе дәүләт урман фонды җирләренә һәм физик һәм юридик затларның хосусый милкендәге җирләргә керми торган яшел утыртмаларны булдыру, тоту һәм саклау кагыйдәләре турындагы нигезләмәне раслау хакында

«Гавами хакимиятнең бердәм системасында җирле үзидарәне оештыруның гомуми принциплары турында» 2025 елның 20 мартындагы 33-ФЗ номерлы Федераль закон, «әйләнә-тирә мохитне саклау турында» 2002 елның 10 гыйнварындагы 7-ФЗ номерлы Федераль закон, Татарстан Республикасы Зәй муниципаль районының Югары Налим авыл җирлеге Уставы нигезендә Татарстан Республикасы Зәй муниципаль районының Югары Налим авыл җирлеге Советы

КАРАР ИТТЕ:

1. Татарстан Республикасы Зәй муниципаль районының Югары Налим авыл җирлеге территориясендә Россия Федерациясе дәүләт урман фонды җирләренә һәм физик һәм юридик затларның хосусый милкендәге җирләргә керми торган яшел утыртмаларны булдыру, тоту һәм саклау кагыйдәләре турындагы нигезләмәне кушымта нигезендә расларга.
2. Әлеге карар рәсми басылып чыккан көненнән үз көченә керә.
3. Әлеге карарны "Татарстан Республикасының рәсми хокукый мәгълүмат порталында" бастырып чыгарырга (PRAVO.TATARSTAN.RU) һәм Зәй муниципаль районының рәсми сайтында «авыл җирлекләре»бүлегендә урнаштырырга.
4. Әлеге карарның үтәлешен контрольдә тотуны үземдә калдырам.

Югары Налим авыл җирлеге
Советы Рәисе **Г.З.Батькова**

Татарстан Республикасы Зәй муниципаль районы
Югары Налим авыл җирлеге Советының
07.04.2026 елгы 18 карарына кушымта

Татарстан Республикасы Зәй муниципаль районының Югары Налим авыл җирлеге территориясендә җирләргә керми торган яшел утыртмаларны булдыру, тоту һәм саклау кагыйдәләре турында Россия Федерациясе дәүләт урман фонды һәм физик һәм юридик затларның хосусый милкендәге җирләргә

1. Гомуми өлеш

1.1. Яшелләндерелгән территорияләр утыртмалар белән бергә табигатьне саклау, мохитне саклау, рекреацион, мохит формалаштыру һәм санитар-саклау функцияләрен үтиләр, табигать комплексы территориясенең һәм җирлекнең яшел фонды территориясенең состав өлеше булып торалар.
1.2. Яшелләндерелгән территорияләрнең урыны һәм чикләре тарихи барлыкка килгән планировканы һәм табигый компонентларны - рельефны, акваторияләрне һәм яшел утыртмаларны исәпкә алып билгеләнә.
1.3. Яшел үсентеләрне карап тоту һәм саклау Зәй муниципаль районының Югары Налим авыл җирлеге башкарма комитетына йөкләнә.
1.4. Яңа төзелешкә яшелләндерелгән территорияләр булдыру буенча комплекслы эшләр керә. Яңа төзелештәге эшләрнең барлык төрләре дә билгеләнгән тәртиптә эшләнгән, килештерелгән һәм расланган проект документациясе нигезендә башкарыла.
1.5. Татарстан Республикасы Зәй муниципаль районының Югары Налим авыл җирлеге (алга таба – авыл җирлеге) территориясендә яшел үсентеләрне агымдагы карап тоту эшләренә агач төпләрен кисеп, коры, авария хәлендәге һәм декоратив төсе югалган агач һәм куакларны аудару; үсемлекләрне санитар кисү керә.
1.6. Яшелләндерү объектларын карап тоту-яшеллекләрне һәм яшелләндерелгән территорияләрне төзекләндерү элементларын карау буенча комплекслы эшләр ул. Яшел утыртмаларны карап тоту үз эченә ала:
-агымдагы ремонт,
- агачларны һәм куакларны карау эшләре-үсемлекләрне тукландыру, су сибү, көпшәкләндерү, утау, яклау, тамыр системасын җылыту, туңга чыдам булмаган токымлы куакларны бәйләү һәм чишү, җылылык сөюче үсемлекләрне каплау һәм каплау (барлык тиешле эшләр белән бергә), ашламаларны, чүп-чарны төяү һәм бушату, коры һәм авария хәлендәге агачларны кисү һәм башкалары;

- чәчәклекләрне карау эшләре - орлык чәчү, үсентеләр һәм суган утырту, су сибү, көпшәкләндерү, утау, туклаңдыру, үсемлекләрне яклау, чүп җыю һ. б.;
- чәчәк вазаларын карау эшләре.

2. Яшел утыртмалар утырту

2.1. Территорияне әзерләү

2.1.1. Территорияне әзерләү эшләрен җимерелергә тиешле корылмаларны, агач төпләрен, төзелеш материаллары калдыкларын, чүп-чарны һәм башкаларны чистартудан, җыю урыннарын билгеләүдән, үсемлек грунтын аударудан һәм аны бетерүдән, шулай ук территорияне яшелләндерү өчен файдаланылачак үсемлекләрне күчереп утырту урыннарын билгеләүдән башларга кирәк. Туфрак утырмасын өчен органик чүп-чар яки нинди дә булса химик производство калдыклары сибү рөхсәт ителми. Вак органик чүп-чарны (пычкы чүпләре, йомычкалар, яфраклар) сибелгән грунт белән болгатырга мөмкин.
2.1.2. Төзелеш мәйданчыгын оештырганда, проектта сакланучы буларак билгеләнгән барлык үсемлекләрне саклап калу һәм минималь зыян салу чараларын күрергә кирәк: койма белән әйләндереп алу, киң һәм тәбәнәк ябалдашларны өлешчә кисү, кәүсәләрне саклау бәйләве, куакларның ябалдашларын бәйләү.
2.1.3. Территориядә үләннәр яхшы булганда, чирәмне кисәргә, җыярга һәм аны саклау (сугару, куллану) чараларын күрергә кирәк.
2.1.4. Булган агачларны саклап калу өчен, грунт катламы дәрәҗәсен күтәрергә кирәк булганда, кәүсә тирәли коры кое һәм дренаж системасы ясарга кирәк; биеклекне киметкәндә, үсемлекләрне саклап калу өчен террасалар системасын һәм терәк стеналар ясарга яки агач янында тамырларны зарарланудан саклый торган (биеклекләр бераз аерылганда) җир катламы өеп куярга кирәк.
2.1.5. Территорияне коры-сарыдан һәм имин булмаган агачлардан чистарту агачларны урында кисеп, кәүсәләрне чыгарып яки ауган агачларны читкә алып чыгып башкарылырга мөмкин.
2.1.6. Күчереп утырту өчен яраклы агачларны һәм куакларны кагыйдәләр нигезендә казып чыгарырга һәм әлеге яки башка объектларны яшелләндергәндә кулланырга кирәк.

2.2. Агачлар һәм куаклар утырту

2.2.1. Үсемлекләрне утыртуның иң оптималь вакыты - яз һәм көз, ул вакытта үсемлекләр яфраксыз (яфрак коелучы төрләр) яисә үсемлек организмының физиологик процесслары активлыгы кимегән хәлдә утыралар.

Язгы утыртуларны туфрак эрегәннән һәм җылынганнан соң бөерләр актив тарала башлаганчы һәм бәбәкләр барлыкка килгәнче, көзге утыртуларны яфраклар коелган вакыттан алып тотрыклы кырауларга кадәр башкарырга кирәк.

Хыслы токымнар күчереп утыртуны иртә язгы (март - апрель башы) һәм иртә көзге (август - сентябрь башы) вакытларда яхшырак кичерәләр.

2.2.2. Торак пунктлар территориясенә чик параметрлары булган сәламәт, яхшы үскән нөсхәләр генә утыртылырга мөмкин.

2.2.3. Гибрид тирәкнең (хатын-кыз нөсхәләре) эре үлчәмле агачларын, корычагач яфраклы өрәңгене утыртырга ярамый.

2.2.4. Җимеш биргәндә территорияне чүпли торган яисә чәчәк атканда массакүләм аллергик реакцияләр китереп чыгара торган тирәкләрнең һәм башка үсемлекләрнең ана нөсхәләрен утырту рөхсәт ителми.

2.2.5. Агачларны һәм куакларны төзелештә гамәлдә булган кагыйдәләр һәм нормалар нигезендә утыртырга кирәк, аерым алганда, бина диварларыннан һәм төрле корылмалардан үсемлекләр утырту урынына кадәр ара регламентташтырыла

Корылмалардан үсемлекләр утыртуга кадәр ара

Ераклыкны исәпләү чиге үсемлек күчәренә кадәр	Минималь ераклык, м	
	агач	куаклык
Бинаның тышкы дивары, Корылмалар	5,0	1,5
Тротуар кыры, бакча юлының кырые	0,7	0,5
Урамның машина йөрү өлеше чиге	2,0	1,0
Яктырту челтәренең таянычы	4,0	
Терәк диварларның табаны һәм эчке кыры	3,0	1,0
газүткәргеч: тышкы торбалар өчен	2,0	-

газүткәргеч: полиэтилен торбалардан җир асты газүткәргече (торбаның төрле якларында)	3,0	-
суүткәргеч, дренаж	2,0	-
көч кабеле, элемтә кабеле	2,0	0,7

Искәрмә:

1. Китерелгән нормативлар ябалдашларының диаметры 5 м дан артмаган агачларга карый һәм зуррак диаметрлы агачлар өчен зурайтылырга тиеш.
2. Биналарның, корылмаларның, балалар учреждениеләренең тышкы диварлары янына агачлар һәм куаклар утыртканда инсоляциянең һәм табигый яктылыкның норматив дәрәҗәләрен үтәргә кирәк.

2.3. Яшел утыртмаларны карап тоту

2.3.1. Яшел утыртмаларны дөрес карап тоту буенча төп чараларның берсе булып ябалдашларны кисү тора. Санитария, яшәртү, формалау кебек кисү төрләрен аералар.
2.3.2. Ябалдашны санитар кисү карт, авыру, кибә торган һәм зарарланган ботакларны, шулай ук ябалдаш эченә караган яки бер-берсенә якын булган ботакларны бетерүгә юнәлдерелгән.
Шулай ук үзәк кәүсәдән кискен почмак белән өскә таба яки вертикаль рәвештә (Пирамида формаларын исәпкә алмаганда) китә торган бәбәкләр сынмасын һәм кәүсәдә яралар ясалмасын өчен мәҗбүри рәвештә алынырга тиеш.
Санитар кисүне ел саен вегетация чорында башкарырга кирәк. Ләкин күп санлы эре ботакларны бер үк вакытта алуның мәгънәсе юк, шуңа күрә аларны акрынлап, елына 1-2 тармакны алу яхшырак.

2.4. Чәчәк бакчалары төзелеше

2.4.1. Чәчәклек - бер, ике яки күпьеллык үсемлекләр утыртылган геометрик яки ирекле формалы участок ул. Бу иң декоратив элементларның берсе.

2.5. Чәчәк бакчаларын карап тоту

2.5.1. Чәчәк бакчаларын тиешле тәртиптә тоту үсемлекләргә су сибүдән һәм юудан, туфракны йомшартудан һәм чүп үләннәрне җыюдан, чәчәк аткан чәчәкләрне кисүдән, корткычлардан һәм авырулардан саклаудан,

мульчировкалаудан, минераль ашламалар кертүдән, чүп-чардан җыюдан гыйбарәт.
2.5.2. Берьеллык һәм икеьеллык чәчәклекләргә су сибү, җир тамырлар яткан тирәнлеккә дымланырлык итеп исәпләгәндә, тигез булырга тиеш.